

KIALTÓ SZÓ

TARTALOM

Tavaszy Sándor: A szakadékon innen. — Gazda Lajos: Kialtó gyertyaláng. — László D.: Utban az új református vezetősztály kialakulása felé. Nagy Géza: Memento. — Sz.: A fiatal református intelligencia. — Biró Sándor: A mai magyar történetírás. — László András: Az erdélyi fiatal magyar végzetek problémái az Erdélyi Fiatalok tükrében. — Debreczeni László: Egy templom-építés tanulságai. — Ercse Miklós: Szilveszteri emlék. — KÉZ A KÉZBEN. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET. — HIREINK.

SZERKESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1935

Megjelentek!

Megjelentek!

A legújabb könyvek!!

Az I. K. E. munka alapjai

(Vezető könyv)

Szerkesztette: László Dezső.

Ára 18 Lei.

A mi egyházunk

Irták: Biró Sándor, Borbáth Dániel, dr. Imre Lajos, László Dezső,
dr. Tavaszgy Sándor és Zágony Anna.

Ára 18 Lei.

Egészségügyi tanácsadó

Az erdélyi magyar nép számára. Irta: Dr. Jancsó Béla.

Ára 10 Lei.

„Az Ur csodásan működik“

Isten és a népek.

Bibliaköri vezérfonal. Irta: Dr. Imre Lajos.

Ára 12 Lei.

Szórványmisszió

Jajszó a pusztuló szórványokból. Irta: Földes Károly.

Ára 2 Lei.

Egymás terhét hordozzátok

Bibliai vezérfonal. II. évfolyam.

Szerkesztette: Dr. Gönczy Lajos.

Ára 8 Lei.

Felsővadászi Rákóczy Zsigmond

Irta: Mózes András.

Ára 4 Lei.

Fenti kiadmányok megrendelhetők a fenti árakon, melyekhez még hozzá-számítandó a postai viteldij is, az „IFJU ERDÉLY“ kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

IX. ÉVFOLYAM

1935. FEBRUÁR 1.

2. SZÁM

A szakadékon innen.

A természeti életben folytonosság van. A történelmi életben nincs. Ellenkezőleg, a történelmi élet tele van ugrásokkal, visszaesésekkel, tele van mély barázdákkal, hasadásokkal, sőt, hatalmas szakadékokkal. Ilyen szakadék a világháború. Egyike a legmélyebbeknek; annyira mély és irtózatos, hogy a világtörténetben nem is találunk ahhoz hasonlót. Természetes tehát, hogy olyan válságot idézett elő és olyan további válságokat fog még előidézni, amilyenek sajátosságukat és nagyságukat tekintve, még nem voltak.

Ez előtt a szakadék előtt és ezen innen a nemzedékek különbözőképpen viselkednek. Még mindig vannak nemzedékek, amelyek tétlenül sóhajtozva állanak a szakadék előtt; siratják azt, amit elveszítettek. Vannak olyanok, amelyek még mindig azzal foglalkoznak, hogy méregetik a szakadék mélységét és keresik a bűnbakot s azzal a haszontalan és értelmetlen kérdéssel töltik az időt, hogy a felelősséget állapítgatják meg, mintha bizony ezért a legalább is évtizedektől előidézett földrengésért egyeseket, osztályokat, vagy nemzedékeket lehetne felelőségre vonni. Vannak azután nemzedékek, amelyek fogadkoznak, nagy ígéretekkel ejtik ámulatba önmagukat és kortársaikat, hogy nem lesznek olyanok, mint a farizeusok: a szakadékon túl elhullottak voltak, vagy az onnan megmaradtak, hanem különbek lesznek. Mások pedig új jelszavak után szimatolnak s ha felszedegettek néhányat, amelyet tudatlanságukban új-nak neveznek, azokat vagdoszák a többi nemzedékek fejéhez. Közben pedig az idő halad, a szükségek nőnek és fájdalmasabbak lesznek, értékek pusztulnak és vesznek, az alkalmak továbbúlnak, a közösségi erők pedig porlanak. Egyiknek csak a jelen kell s nagy magábabizással egyedül magában és magából akar kitermelni minden jót és minden éltető értéket. A másoknak csak a múlt kell s annak érzelmi ádjába, vagy hagyományába dugja fejét, mintha már nem lenne több új lehetőség. A harmadik csoport csak a jövőbe néz s onnan vár minden újat és attól vár csak megváltó gondolatot.

A nagy szakadékon innen így gondolkozni nem lehet. Sem így, sem úgy, hanem új életet kell kezdeni. Az életet pedig nem lehet csak a jelenre, vagy csak a múltra, vagy csak a jövőre építeni, mindenik alap csak magában igen keskeny. Az élet olyan széles és olyan nagy, hogy azt csak a legszélesebb alapra lehet felépíteni. A múlt, a jövő és a jelen lehetnek csak azok a bázisok, amelyekre az élet biztosan, egyensúlyozottan haladhat. Akármelyiket is ha elejtjük, azonnal nő a bizonytalanság érzete, bekövetkezik az ingadozás és a szédelés és végül megszűnik az élet belső nyugalma és előáll az az általános idegesség, amely a mi korunkat általában és a különböző nemzedékeket külön-külön is jellemzi.

Az életnek azért kell ez a legszélesebb alap, mert az élet maga nemcsak a jelenben végbe menő hatásvonalok összessége, hanem eredmény és következmény is, tehát a múltra utal vissza, valamint a jövő ígéreteinek és reményeinek teljességeiből táplálkozik. Legyen tehát már vége a nemzedékek jelszavas küzdelmének és induljon meg a nemzedékek tétleges, cselekvő erőket frontra vető versenye. A kritikai nemzetszemlélet mérlegelje tovább azt is, amit a múlt nyújt, azt is, amit a jelen végez és nézzen derült láddal a jövőbe, de a hivalkodó, dicsekvő, tétlenül bírálgató nemzedék-szemlélet vesszen már ki közülünk, amíg nem késő.

A nagy szakadékon innen halálra van már ítélve minden osztálytudat, minden olyan kiváltság és előny, amely csak az öröklésen nyugszik, de halálra van ítélve minden hitvány törtetés, mindenféle terror és a helyzeti előnyökből folyó büszke macacsság. Nemzeti kisebbségi életünk jövődjére érdekében helyet, utat, alkalmat követelünk minden erkölcsi értéknek és mindenkinek, bármelyik nemzedékhez is tartozzék, aki erkölcsi minőséget, értéket, tiszta építő szándékot hordoz magába és megfelelő arravalósággal is rendelkezik ezeknek a szolgálatára és valótlására. Követeljük, hogy álljanak félre az építő nemzeti munka és egyházi misszió útjából azok a makacs öregek, akik csak magukban bíznak

és tapasztalataik összevisszaságának dombjáról legöggölnék mindenkit, akik nem rendelkeznek megfelelő modorossággal és frázéológiával. De követeljük, hogy álljanak félre az útból azok a tehetségtelen, üres, lármás terror-iffjak is, akik csak megszegyeníteni tudják nemzedékük becsületese elszántsát és munkáját. Nincs sem ifjú, sem öreg, sem semmiféle nemzedék, mindnyájan

egyek kell, hogy legyünk a Jézus Krisztusban. Ő a Fő és nekünk, mint tagoknak Őbenne kell növekednünk, Őbelőle kell táplalkoznunk, mert az övé minden erő és hatalom, minden tisztesség és dicsőség. A nagy szakadékon innen Őred kell néznünk, mert Ő a vezérünk és csak Vele győzünk!

TAVASZY SÁNDOR.

Kialvó gyertyaláng.

Mt. 2:16.

A karácsonyi ünnep lehozta a földre a megnyilatkozott eget és azon át a megnyilatkozott élet királyát, Jézust. E sívár föld valóban átvarázslódott néhány napra és úgy látszott, hogy Istennek országa valósult meg diadalmasan; hiszen csaknem minden hajlékban talált magának szállást, csaknem minden szívben elfogallhatta trónját a szeretet ura, Krisztus. Áldott volt a hajlék, amely befogadta Őt és áldott volt az élet, hol Ő uralkodhatott.

Azóta eltelt már néhány hét is, a karácsonyi evangélium folytatása, amint a Mt. 2:16-ik versében olvassuk, szétrombolja ünnepi hangulatunkat. Megszólal Heródes, a földi király és feltámad benne az önzés, a féltékenység és hiúság indulata és kihirdeti szörnyű rendeletét, melynek következtében a karácsonyi csendet gyermekek haláthörgése, édesanyák fájdatomkiáltása veri fel.

Nem lehet tagadni, hogy minden karácsony után így szölk meg szívünkben is Heródes, a mi önzésünk, hiúságunk és féltékenységünk, mely visszaköveteli Jézustól életünknek karácsonykor átengedett királyi trónját. Itt is, ott is összeütközésbe kerülünk vele. Lassan kezd kényelmetlenné válni uralkodása, mely meg akarja

kölni indulatainkat. Mert az ember önmaga akar lenni, a maga önző mivoltában.

Heródes nem tartozott a lelki izraelhez. Minden ünnep után kezdi visszakövetelni karácsonykor feladott, vagy legalább is átengedett „jogait” a mi „testi” lényünk és elüzi trónjáról a karácsonyfás Jézust.

Azért aggodalmaskodunk az újesztendő elején, mint sötétben tapogató vak, mert a karácsonyi fény nem elég erős ahhoz számunkra, hogy messzire előre vitágitson újesztendői utunkra.

Védünk és ápolnunk kell azért szívünkben a karácsonyi kisdedet a bennünk feltámadó Heródes ellen, nehogy mint egy földbe ültetett gyenge mennyei virág, elpusztuljon lelki hidegségünk terméketlenségében, mielőtt gyökereit hajthatna. Mindaddig, míg nem állunk teljes lelki fegyverzetben őrt királyi bölcsője mellett, kezünkben a hit kardjával — mindaddig Heródes feltámadva bennünk, elüzi Őt tőlünk s amilyen hamis csillogsú volt karácsonyfánk on a sok arany-ezüst dísz, olyan hamis karácsonyi illuzióban ringatjuk magunkat, melynek fénye kialszik a karácsonyfa gyertyáival együtt szívünkéből is.

GAZDA LAJOS.

Utban az új református vezetősztály kialakulása felé.

Ma a szervezett társas formák korát éljük. Akkor, amikor a legkülönbözőbb gondolatok keresik meg azokat a társadalmi kereteket, amelyek közt a legsikeresebben tudják a diadalt kivívni, egyházunk fiatal vezetősztálya sem maradhat minden szervezkedés nélkül. Ebben a szervezkedésben nem valami új öreg-fiatal ellentétet, vagy annak mesterkélit kiépítését, hanem a dolgok természetes folyásának következményét kell látnunk. Egyházkerületünk több, mint tíz éves múltra visszatekintő ifjúsági keresztyén egyesületi munkája főleg a főiskolás csoport munkája révén egységes nevelés alatt tartott éveken keresztül többszáz erdélyi református fiatalembert. Ez az IKE munkaközösség tagjainak sajátos nevelést adott és sajátos programmal szolgálatára készítette fel azokat. Az ifjúsági munka nem valami öncélú dolog, hanem komoly készülés a jövő építésére, vetés, aminek az aratása csak évek múlva történik meg valójában. Ha az IKE egységes irányításában együtt munkálkodott végzett IKE tagok később, amikor a különböző életgondok a figyelmet amúgy is fokozottan terelik majd más irányba, nem találunk kevesebb indításai maradnak teljesen üresnek. Ezért kell azt a fiatalságot, amelyik az IKE-ben együtt munkálkodott a főiskolás évek alatt, akkor

amikor egyes egyedei kilépnek a küzdelmes élet porondjára, ismét egy táborba tömöríteni.

Ez a tömörítés nem új gondolat. Az Ifjúsági Keresztyén Egyesületek évekkel ezelőtt megkezdte az életbe kikerült új református vezetősztály szervezését akkor, amikor az IKE Szénior Osztályának munkáját megindította. Ennek a cikkeknek éppen az a feladata, hogy az IKE Szénior Osztály (SzO) eddigi haladását felvázolja.

1926-ban a Sáromberkén tartott ifjúsági konferencián merült fel a gondolat, hogy a theologiai fakultáson működő IKE csoport végzett tagjait, a széniorokat, tömöríteni kellene. Így gyűlt össze ugyanannak az évnek őszén az első szénior értekezlet, amelyik a szervezkedés munkáját megindította.

Az 1928-ban Enyed mellett, a tinódi tanyán tartott első szénior konferencia részleteiben is megállapította a szénior csoport munkájának alapelveit. A konferencia határozata folytán indult meg a SzO levelező újságja, amely Kéz a kézben c. alatt kézíratos formában közölte a mozgalom híreit és adta az irányítást. Megtörtént a több mint száz tagnak a körzeti megszervezése. Egymásután tartják a vidéki körzetek a körzeti konferenciákat. Az országos konferenciák minden évben az ifjúsági konfe-

renciák színhelyén zajlottak le negyven-ötven tag jelenlétében. 1932 től kezdve a munkában lanyhulás állott be. Nem lehetett a külön kéziratot levelező ujságot fentartani, így az beleolvadt a Kálvinista Világba és mint annak egyik állandó rovata töltötte be hivatását. 1933-ban az egyházkerületileg kiadott új IKE szövetségi ügyrend alapján a SzO is újjászervekedett.

A SzO legelső feladatát mindig az *IKE munka megteremtésében* és fentartásában látta. Meg lehetett állapítani, hogy a legrendszeresebb ifjúsági gondozás azokban a gyülekezetekben történt, amelyekben a Sz. O. tagjai munkálkodtak. Legutóbb az „*IKE munka alapjai*” című kötetben foglalták össze a munka legfontosabb kérdéseire vonatkozólag mondanivalóikat. Az ifjúsági munka mellett különösen a *külmissziói munka* érdekében fáradoztak sokat az osztály tagjai. 1930-ban a SzO nagyenyedi konferencián megjelent tagjai egy memorandumot nyújtottak át Dr. Makkai Sándor püspöknek, melyben Babos Sándor tag külmissziói utazótitkárrá való kinevezését kérték. A külmisszió első barátai között szintén ott találjuk a széniorokat. Hogy egyházunk közönségét a Külmisszió kérdései felől tájékoztassák, „*Mi a külmisszió*” címen kiadták az első erdélyi külmissziói kalauzt. A SzO legutóbbi egyetemes egyházi jelentőségű ténykedése a „*Református Ifjúság*” című falusi ifjúsági lap megteremtése és fentartásáról való gondoskodás volt. Pár évig a „*Harangszó*” c. néplapunk terjesztése körül is sokat tettek az osztály tagjai. *Külföldi kapcsolataikon* keresztül szolgálták a világszociálisták nagy érdekeit. A *szociális szolgálat* terén az ákosfalvi Szatmári Samu megreformált szövetsége előállításának megkönnyítése lett volna az osztály feladata. Az volt az elgondolás, hogy a kézi munkát lényegesen könnyítő újfajta szövetség előállításában és terjesztésében néhány református munkanélküli ifjú elhelyezkedéshez jut. Ez a munkakör ma még a kezdet kezdetén

áll. Az *egyházszervezés* területén a SzO jelentősége abban látszott meg, hogy a legfiatalabb lelkipásztor nemzedéket szerves kapcsolatba hozta az u. n. világiak csapatával. Ennek a kapcsolatnak mindkét oldalon megvolt a maga értékes hatása. Az osztály munkájának ez a jellemvonása évről-évre erősödik, mert a főiskolás IKE mind több és több nem theologus, hanem tanárjelölt, joghallgató, orvostanhallgató stb. tagot számlál. A főiskolás IKE évről-évre kikerülő új munkáit úgy kell a SzO meglévő kereteihez kapcsolni, hogy ebben a munkaközösségben önként adódjék egyházunk fiatal rétegének új szervezete.

Ma úgy az egyházi, mint az egyetemes érdeket kívánja, hogy egyházunk meglévő keretei között egy új, az élet minden irányára kiható szervezkedés induljon meg. Ez a társadalmi szervezkedés a nők között különösen szépen indult meg. Egyházunk férfi társadalma azonban még tétlen. Egyházunk legfiatalabb munkás rétege már ifjúsági éve alatt megtalálta az élő református közösségi élet alkalmait. Alapos megszervezésén keresztül neki kell az egyház derékhada megszervezésének kovászává válnia. Ennek a fiatal intelligenciának meg kell mutatnia a modern református szervezkedés legtipikusabb formáját, hogy így példát mutasson az egyházi társadalom kevésbé mozgalmas rétegeinek a szervezett élet áldásai felől.

A SzO múlt év végén Kolozsvárt tartott lelkigyakorlatán felvázolódtak ennek az új szervezkedésnek vonalai. A tavaszi közgyűlés talán már eredményeket is fog ezen a téren felmutatni. A Kiáltó Szó szívvel-lélekkel áll emellett a gondolat mellett. Hogy a kérdésnek fontosságát megmutassa, egész februári számát a fiatal református intelligencia kérdéseiről megválaszolásra és bemutatásra szentelte. Az itt megjelent cikkekhez szívesen veszünk hozzászólásokat.

László Dezső.

Memento.

Alig három éve annak, hogy elfoglalta Erdély első gyülekezetének egyik lelkészi hivatását. Hangja még akkor ércesen csengett, szemében az ifjú lelkesedés tüze lobogott, agyában ott zakatoltak az Istennek tetsző tervek, amelyeknek megvalósításától remélte a reá bízott lelkek megújulását. S csakugyan, mintha a kegyelemnek különös gondja lett volna reá. Amihez hozzányúlt, az a legtöbbszor sikerült, akivel érintkezett, munkába kezdett, annak lelke tüzet fogott az ő elszántságának, áldozatkészségének hevétől. Agitációja nyomán egymásután nőttek ki a földből a hit csodái. A külvárosi szegény gyülekezet iratterjesztést kap, mely egy ref. bolthelyiségből behálózza kiadványaival a legtávolabbi hajlékokat is. Megindul a szegénygondozás s megismétlődik a bibliai csoda: mindenki kap, aki kér, aki hozzá

fordul. Az ezer kísértésnek kitett ifjúság részére bibliakör, cserkészklub szervezkedik, a felnőtt férfiak számára újabb dalkarok. A végeken három imaházban hirdetik rendszeresen Isten igéje, a gyülekezet közös, családias jellegű építésére megnyílik a Zsoltároskert, az áldozatkészség ébrentartására beindul a sáfársági mozgalom. Vasárnap már annyian vannak a templomban, hogy számukra kétszer kell istentiszteletet tartani...

S ma? Az ifjú lelkipásztor fáradt, beteg. Orvosai szigorú parancsára hónapokon keresztül pihennie kell, ha nem akarja, hogy szive, ez a Krisztusért és egyházáért dobogó szív felmondja a szolgálatot. Hívei, barátai megrendülve nézik Isten megdöbbentő intézkedését, mellyel gátat állított e lázas építő munkásság elé s egy időre megakadályozta annak folytatását.

A világ rendesen közömbös lélekkel megy el egy ilyen esemény mellett. Kifulladt! — mondogatják az aggódó emberek, akik nem szeretik a mai kor szédítő munkáiramat. Fáklya! — idézik az irodalomban jártasok Móricz Zsigmondot — önmagát égeti el. A fiatal darú sorsa! — csóválják fejüket az idősebb pályatársak — mégsem kellene az egyházépítést ilyen tulásba vinni. — Mi azonban, az egyház és annak munkásai sorsa miatt aggódó lelkek nem térhetünk olyan könnyen napirendre e — reméljük múlt természetű — tragédia felett. Számunkra Bró Mózés testvérünk sorsa, váratlanul megakadt építő munkássága megrázó figyelemzetést jelent. Az ő néma, hallgatásra ítelt szenvedése ékebben, hangosabban beszél nekünk, mint száz meg száz prédikáció. Int minket arra, hogy Isten ítélő színe előtt leszámoljunk önmagunkkal egyházunk mai helyzetével, sorsával és keressük kétséges helyzetünkéből a kibontakozás, a jobb jövő útját.

Az első tanulság, ami ebből az eseményből hozzánk szól, felemelő, bátorító. Mélységes hálaadással kell megállapítanunk azt, hogy egyházunkból még nem veszték ki a határozott, Krisztusért élő s érette mindenüket feláldozni kész lelkipásztorok. Akik minden túlás és önáltatás nélkül nyugodtan ajkukra vehetik az apostol vallomását: *De semmivel sem gondolkok, még az én életem sem drága nékem, csak-hogy elvégezzem az én futásomat örömmel és azt a szolgálatot, melyet vettem az Ur Jézustól.* (Csel. 20:24.) Ma, amikor az események szédítő változásai közt olyan sokan tétovázni, vagy a külső körülmények javulásától remélik egyházunk sorsának kedvező fordulását, jólesik megnyugodni szemünknek egy-egy lelkes ifjú lelkipásztorunk alakján, aki munkásságát kizárólag gyülekezete építésére áldozza oda. Mi tudjuk azt, hogy fáradozásuk nem hiábavaló az Urban. Egyházunk s ezzel együtt egész erdélyi magyarságunk jövője is a reánk bízott lelkekkel való odaadóbb foglalkozástól, a fokozottabb lelki gondozástól függ. Lelkipásztor, tanár és tanító csak úgy várhatja egyháza és iskolája megmaradását, felvirágzását, ha abban nemcsak intézményt, tömeget lát, hanem élet, világosság, szeretet és üdvösség után esengő lelkeket. Ha eddig nem ezen az uton jártunk, tanuljunk meg ezt lelkipásztorunk betegágyánál.

A másik tanulság *a munkaerőnkkel való helyes gazdálkodásra* int. Ha valakinek, akkor a ker. lelkipásztornak kell tudatával birnia annak, hogy ereje véges és azt éppen az elébe kiszabott isteni megbízatás sikeres végrehajtása érdekében, kellő előrelátással és önmérséklettel kell használnia. „Legyen tekintettel egészségére — írja M. Webster első erdélyi misszionáriusunknak — azaz ne kockáztassa azt feleslegesen. Sok nehézség és baj származott a missziói munkamezőn abból, hogy a munkások megengedték maguknak azt, hogy ne törődjenek

testi állapotukkal.“ Egyik, Budapestre került, világhírű, erdélyi származású operaénekesről olvastam, hogy egészségét, hangját mély keresztényi alázatossággal Isten drága adományának tekintti, amit nemcsak a maga, de közönsége számára is féltenie, óvnia kell. Mennyivel inkább kell vigyáznunk nekünk életünkre, munkaeőnkre, akik ezeket Isten országa és az ő gyülekezete javára használjuk fel?

Végül ez a tragikus eset *városi gyülekezeteink helyesebb megszervezésére* figyelmeztet. E lap már foglalkozott a jelenlegi helyzet megrajzolásával, de a romlások elleni gyógyszer, a megvalósítandó és megvalósítható reformjavaslatok még mindig késnek. Pedig, amint ez az eset s emellett a kitérések számának növekedése (Bukarestben évenként egy közép nagyságú gyülekezet tér ki!) és a gyülekezetek állandó anyagi válsága mutatják, a kérdés megoldását már tovább halasztani nem lehet. Legelső teendő a városi gyülekezetek hivatalos munkásainak szaporítása. Akár munkanélküli segédlelkészeket, akár hivatásos diakonusokat helyezünk el ezekbe, *az új munkások lelkigondozói tevékenysége, utánjárása feltétlenül ki fogja termelni azt a bevételtöbbletet, ami eltartásukhoz szükséges.* A lakás kérdése a városi gyülekezetek bérházainak egy-két szobájával megoldható, az élelmezése pedig a helyi közép- vagy főiskolák olcsó konviktusaiban. De az eddigi rendszer mellett nagy gyülekezeteink csak tengődnek. Svájcban is van 9—10 ezer lelkes gyülekezet, de mindenikben 3—4 *rendes* lelkipásztor, egész sereg diakonus és városi misszionárius végzi a munkát. Persze az egyházi adózás progresszív alapon, az odaadó lelki gondozás mellett kifogástalanul működik. Hol vagyunk mi mindezekről?...

Szenvedő lelkipásztor testvérünket nyugtassa meg az a hit, hogy Istennek az ő betegsége alatt különös gondja van reá és gyülekezetére. Az a Lélek pedig, akinek ő emészítő buzgósággal szolgált, Anyaszentegyházunkban tovább működik s amíg mi élünk, mindent megteszünk annak ébrentartására. Fogunk mi még örömtüzet gyújtani együtt a Zsoltároskeriben és zengünk mi még Hozsánát a szabadító Isten dicsőítésére! (Zsolt. 42:12) A jövő képe sokszor elhomályosodik előttünk, de Isten munkálkodik abban. Nagy Géza.

A dévai református egyházközség az ősztendő utolsó napján, az istentisztelet bevégeztével, a közadakozásból összegyűlt és az Urasztalára helyezett 50 drb. kenyeret kiosztotta az egyház szegényei között. Azoknak a reászorultaknak pedig, akik nem mehettek el az istentiszteletre, az egyház tagjai vitték haza a részükre juttatott kenyereket.

A budahegyvidéki református egyházközség dr. Boér Elek közigazgatási bírót, volt kolozsvári egyetemi tanárt választotta meg főgondnokának.

A fiatal református intelligencia.

A Kialtó Szó legutóbbi számában a László Dezső cikke az IKE szenior-összejöveteléről, bennem régi szenior-tagban egész sereg gondolatot ébresztett.

Örömmel töltött el a szeniorosztály feléledésének jele, mert tudom, hogy milyen nagyjelentőségű volt a mai szenior-tagoknak egykori működése az ifjusági munkában. Azonban meg kell állapítani, hogy az életbe kikerülve, a szenior-tagok munkássága egyéni tevékenységekre szakadozott, közös munkájukról alig tudunk. Holott ez a közös munka ma nagyon fontos, össze akarja szedni vidékenként a szélszórta szenior-tagokat. Ennek a most meginduló szervezési munkának azonban, szerintem ki kell terjednie nemcsak a volt tagokra, hanem a szeniorosztályon eddig kívül volt fiatal református intelligenciára is. Viaéki magányomból gondolkozva a dolgokon, úgy látom, hogy ennek a ma még szervezetlen fiatal református intelligenciának összeszedését a szeniorosztálynak kell vállalnia. Rétegenként veszem ezt az intelligenciát.

Az IKE szeniorjainak tulnyomó többsége ma pap és egynehány tanár. Szerintem törekedni kéne, hogy ezeknek az évjاراتoknak többi fiataljait, kik főiskolás éveik alatt nem voltak IKE-tagok, bevonjuk a munkába. Ez lenne az egyik új réteg.

Minájárt ezután következik a fiatal tanítóság. A tanítóképzőnek Nagyenyeden léte azzal a következménnyel is járt, hogy ez az egyik legfontosabb intézményünk távol esett az ifjusági munka kolozsvári fókuszától. A kikerült fiatal tanítóság tehát jórészt nem vesz részt nem vesz részt az IKE-munkában. Holott ez nagy baj. Olyan tagjai vannak, mint Gagy László, aki írónak és pedagógusnak is egyaránt megállja a helyét. A papokon kívül az intelligenciánkból legszámosabban ök érintkeznek a néppel, ami nagy helyzeti jelentőséget ad nekik.

De menjünk tovább. Az IKE szociális munkája egyre kevésbé nélkülözhető a fiatal református orvosok részvételét. Itt nem elégedhetünk meg azzal, hogy 4-5 fiatal orvosnak a Református Kórház kenyeret tud adni. Egész sereg volt szenior-tag (dr. Bodor Géza, dr. Kiss Erzsébet) s utánuk végzettek (dr. Parádi Kálmán, dr. Jancsó Béla stb.) évfolyamainak református tagjairól van szó, akiket vidékenként fel kellene kutatni.

Külön nagy réteg a végzett jogászság. A régebbi korosztályoktól kezdve (Borbáth Samu) az újabbakig (László Ferenc, Baczó Gábor, Huszár Kálmán, Nagy Lajos, Váró György stb.) mennyi munkába nem állított érték!

De sok református fiatal gyógyszerész is van, a második diplomájáért tanuló ifjuság között ifj. Parádi Ferencről dr. Ajtay Mihályig.

Es nem feledkezhetünk el fiatal református művészeinkről sem, kiknek élén a Debreczeni László falumunkássága kiemelkedő jelentőségű, de akik közt olyan új értékek is vannak, mint Gy. Szabó Béla, a kitűnő grafikus, Makkai Piroska stb.

Csak kapásból soroltam fel pár nevet, hogy jelezem a lehetőségeket.

Már most, a szervezés elején is tisztában kell lenni azzal, hogy milyen legyen a szerepe ennek a bevonandó református intelligenciának? Hiszen lelkiség szempontjából (ha nemcsak a fnt felsorolt, lelkileg is felkészülteket vesszük tekintetbe, hanem a református fiatal intelligencia minél nagyobb számát) nagyon különböző öntudatu ez az intelligencia.

A mag: a mai szenior-tagok öntudatosága vezet. A szolgálat értelme lényük és munkájuk alapjává vált. Sok volt IKE-tagból sem vezett ki még teljesen a Biblia-órák lelket építő, életet formáló hatalma. De a fiatal intelligencia többi része csak anyakönyvileg református és csak papíron keresztyén s az egyházhoz tartozandóságát csak valami homályos hasznosságát elgondolásból hangoztatja. Ez a fiatal intelligencia (a holnap kurátorai, presbiterei, egyházi ügyészei, gond-

nokai, főgondnokai) jobb lesz-e, keresztyénibb, mint apák? Ha mai lelki helyzetükben maradnak, aligha. A szeniorosztálynak szerintem egyik legfontosabb feladata a vezetéssel kapcsolatban, hogy misszionálja azt a fiatal református intelligenciát, amelyet kereteibe akar szervezni s azon át krisztusi feladatok és mai erdélyi magyar református teendők elvégzésére akar indítani.

Az IKE-munka eddig főleg introspektív volt, az utánunk jövő fiatal nemzedékekre tekintő, az ő ifjusági munkáikat alátámasztó. A szeniorosztályra váró, egyre növekedő feladatok azonban elkerülhetetlenné teszik a fiatal intelligencia lelki felkészítését is, mert csak felkészült, új lelkiséggel tudja új tartalmát adni egyháztársadalmi feladatainak és szerepeinek. Ezeknek a feladatoknak felmérésénél azonban sohasem szabad elfeledkeznie arról, hogy az IKE nemcsak az intelligenciáé, de az egész fiatal reformátusságé, társadalmi különbség nélkül. A megszervezett, lelkileg felkészült intelligencia kell legyen az idegrendszer, de az izmok, csontok, többi szervek: a fiatal református földművelés, iparosság és munkásság. Az IKE program lehetővé teszi ezt, az eddigi IKE-munka az előkészítő lépéseket megtette. A szeniorosztálynak kell tovább vinnie és betöltenie ezt a munkát.

A lelki misszionálás és az egyháztársadalmi feladatok az egyházat alkalmazott IKE-tagok ereje jó részét igénybe fogják venni. De a szabad pályákon élő reformátusságnak bizonyosan lesznek olyan magyar és emberi kérdések, amit az IKE-n belül eredményesen nem munkálhatnak s amik nem református magyarokra, a magyar katolikus nagy tömegeire s a másik két protestáns felekezet magyarjaira, mint magyarokra vonatkoznak. A beszervezt és beszervezendő IKE-tagoknak a munka határait is meg kell állapítani és meg kell találniok egyénileg is, közösen is a termékeny együttműködést a közös erdélyi magyar gazdasági és kulturális feladatok egyedül lehető közös megoldására minden más felekezeti erdélyi magyarral. Mindezek sikeres végrehajtása által az IKE munkája nemcsak egyházunk életét fogja megújítani (amire már égető szükség van), hanem az egész erdélyi magyarság megújulási törekvéseit is hatalmasan meg fogja erősíteni.

Egy vidéki szenior.

A Magyar Népegészségügyi Szemle harmadik évfolyamát kezdi. Januári száma változatos és felette aktuális kérdéseket tárgyal. Dr. Somogyi Béla a ruházatkodásról, dr. Koronka István Izomrheuma és idegzsábák címmel, dr. Heller József: Az elhízott nő és a fogyókúra, dr. Fugulján Katalin: a mellfartóról ír. A vasárnapi iskolában a megfagyásról dr. Gergely Endre értekezik. Egyéb kisebb közleményei közül kiemelhetjük a következőket. A háboru befolyása a népességre, a szardínia konzerv, kis figyelmeltetések a munkáról, Könyvzemle: A változatos tartalmu és felette hasznos egészségügyi, embervédelmi, népnevelő folyóirat tanítóknak és lelkészeknek kedvezményes árban (60 Lei) rendelhető meg a lap kiadóhivatalában, Targu-Mures (Marosvásárhely,) Str. Sft. Gheorghe (Szt. György-u.) 20. szám.

A pápai református Theologusok 1934. december 14-én vendégül látták a Leányegyesület helyiségében a pápai református gyülekezet szegénysorsu hivat. A theologusok a családok legnagyobb részét előzőleg személyesen felkeresték és így hívták meg a hivaték a szeretevendégségre, melynek költségeit áldozatos adományok és a theologusok fedezték.

A mai magyar történetírás.

A „Három nemzedék“ harmadik kiadásához.

Az egyes tudományok közül mindig a történelem volt az, mely közelebből érdekelte a nagy közönséget, elsősorban annak művelt rétegeit. Részből azért, mert az egyes történeti művek megértéséhez meg volt a szükséges középiskolai felkészültség, részben pedig a változatosságért, melyet a történelem érdekes kérdései mutatnak a mindig új és érdekes élet rajzában. Így a magyar történetírás tudománya is általában mindig érdekelte a magyar közeposztály művelt köreit, melyek néha, különösen nagy nemzeti tények esetében komoly figyelemmel kísérték a történettudósok kutatásait. Ez az érdeklődés a világháború előtt még megélné, miután a magyar történelem egyes korszakait az egymással szembenálló felfogású írók más-képen dolgozták fel s így vitáik a sajtó útján a közvéleményben is erős hullámzásokat idéztek elő. Ilyen eset volt pl. a Rákóczy-harc, mely az akkor még kevésbé ismert szellemtörténeti irány képviselőjének, Szekfű Gyulának II-ik Rákóczy Ferenc életéről írott könyve nyomán keletkezett.

A világháború után az erdélyi magyarság megfosztatott attól a lehetőségtől, hogy a magyar tudományos élettel állandóan lépést tartson. A határokon legtöbbször még a legszigorubb tudományos könyvek sem jöhettek át s így művelt középosztályunk lassanként kikapcsolódott abból az élénk szellemi életből, mely a magyar tudományos kutatások révén a világháborút befejező békék után kezdődött. A szigorú határzár természetesen még szigorubb volt a történeti művek iránt, mert hiszen tudvalevőleg azok erősíteni szokták a nemzeti öntudatot. Ezért aztán csak nagyon keveseknek adatott meg az a lehetőség, hogy a magyar történettudomány új eredményeit ismerjék.

Pedig az utolsó 15 évben nagyjelentőségű fejlődésen ment át a magyar történetírás. A világháború előtti liberális történetírás, mely a múltban mindenütt a szabadságesszméket kutatta és emelte ki, szinte eltűnt, helyet adva a pompás képzettségű, tehetséges tudósoktól képviselt szellemtörténeti iránynak. Ezt az új irányt, mely már a háború éveiben jelentkezett, elsősorban Szekfű Gyula és Hóman Bálint képviselik, akik mellett Révész Imre, Dékány István, Németh Gyula, Mályusz Elemér, hogy csak a legismertebb neveket említsem, szintén jelentős munkásságot fejtenek ki. Ennek eredményeképpen az egyes különálló monografiákon és a történelem segédtudományainak nagyobb feldolgozásain kívül máma előttünk áll az egész magyar történelem egyetlen szellemi egységben, úgy, amint az a szellemtörténeti módszerrel átdolgozva a Szekfű Gyula és Hóman Bálint által írt 7 kötetes „Magyar Történet“-ben megjelent.

Történeti irányok harca

Mi a különbség a világháború előtt divatos liberális történetírás és a Szekfűék által képviselt szellemtörténeti módszerrel dolgozó történetírás között? A különbség meglehetősen nagy és lényeges. Az előbbi irányzat a múlt század szabadelvűségét képviselve, a történelemben a szabadság eszméket kereste és azokat emelte ki; általában kissé mostohán bánt a konzervatív erők megítélésében, mindazon tényekkel, melyek e szabadságtörekvésekkel szemben tartózkodóak voltak. Ez még talán nem is lett volna olyan nagy elferdülés, de azzá tette ennek az iránynak kedvelt módszere a természettudományos pozitivistá módszer, mely a kézzelfogható csupán az emberi haladás szempontjából hasznos jelenségeket vizsgálta. Itt elsősorban a múlt század második felében anynyira fellendült természettudomány hatásáról van szó, melynek következtében a történetírók elhanyagolták a szellemi jelenségek hatását, mint olyan területet, hol nem kézzelfogható tényekről van szó, hanem -- szerintük -- elvont spekulációkról, melyek az emberi haladással nincsenek összefüggésben. Az irányzat végül a marxista történeti materializmusba torkollott, mely a történelemben csak az anyagi tényezők fontosságát hangsúlyozta.

A szellemtörténeti iskola.

Ezzel szemben a szellemtörténeti irány elsősorban módszerváltozást jelent. „Jelenti a legutóbbi félszázad természettudományos és filozófiai történet szemléletében alárendelt szerepre kárhozottat, sőt teljesen elhanyagolt szellemi tényezők saját kortudatunktól függetlenített, tehát önmagukban való intenzív vizsgálatát, az egyéneket és történeti korokat meghatározó vallási, filozófiai, világnézeti áramlatok és történeti értékű hatássorozataik, a történeti élet minden materiális jelensége, minden egyéni elhatározás és tömegmozdulás, minden politikai, gazdasági és kulturális mozgalom és átalakulás előtt járó és mögöttük meghúzódó eszmék és eszmeáramlatok vizsgálatával nyert eredményeknek felhasználását.“

A szellemtörténeti iránynak és módszerének e meghatározása, melyet az 1931-ben megjelent „A magyar történetírás új útjai“ c. programot adó könyvben olvashatunk (43. l.) Hóman Bálint megfogalmazásában, világosan mutatja, hogy ez az irányzat a módszer rendkívüli rugalmasságán kívül a történelmet megszínesíti és meggazdagítja. Az egyéni és kollektív élet minden síkját igyekszik megvilágítani, hogy visszaadhassa teljes képét annak az elmúlt időnek, mellyel foglalkozik. A cél ugyanaz, mint

régen: a teljes igazság megismerése, amennyire az emberileg lehetséges. De a kutatás eszközei sokkal változatosabbak, rugalmasabbak, mint a múlt század történettudományának. A történelmi materializmust a maga kizárólagosságában elítéli ugyan, — de az anyagi és gazdasági élet kutatása terén érvényesíti annak elveit. Így pl. a Magyar Történet kötetében az egyes korok gazdasági életének, az anyagi körülmények által a társalmi és kulturális életre gyakorolt hatásnak olyan nagyszerű rajzát kapjuk, amelyet az eddigi magyar történeti könyvekben hiába kerestünk. E tekintetben különösen nagyszerű a XVII-ik század története, melynek a magyar földrajzi viszonyok és a század gazdasági életéről írott sorai a történetkedvelők számára valóságos csemegét képeznek.

A tárgyilagosság kérdése.

Az új történeti irányt a tudományos tárgyilagosság szempontjából sok támadás érte s néha nem épen indokolatlanul. Abszolút tudományos tárgyilagosságról azonban a történelem terén nem lehet beszélni. Maguk a szellemtörténészek sem igénylik ezt. Hóman Bálint a fent idézett munkában azt mondja, hogy az irány az emberi szellemmel foglalkozva, „tisztában van a lehetőség határaival — s őszintén bevallja, meddig terjed az emberi szellem tárgyilagosságának határa.” Ez az őszinteség elveszi az élet azoknak a kifogásoknak, melyeket a magyar történelem átértékelésével kapcsolatban némely kérdés nem egészen tárgyilagossá beállítása miatt emelhetünk. A vallási kérdésben pl. nem várhatjuk azt, hogy egy hitű katolikus, aki a kath. egyházi szempontok figyelembevételét követeli a politikai életben is — épen olyan megértő legyen a protestáns vallási jelenségekkel szemben, mintha ez utóbbi egyház tagja lenne. Így sokszor megérezzük Szekfű írásában is, hogy ő buzgó katolikus, különösen ha protestáns mozgalmakról, vagy vallásüldözésről ír. Mikor pl. a XVII. századi magyar protestáns lelkészek gályarabságáról és szenvedéseiről beszél, érezzük, hogy egy józan szemlélő beszél, aki leírja az eseményeket, még azt is, hogy a hitűkért gályarabságra ítélték közül sokan elpusztultak útközben is, a gályákon is, — de nem igen találunk kemény és elítélő szavakat azok iránt, akiknek gyűlölete a hitvalló lelkészeket mártírhálálra juttatta. De amikor Bethlen Gábor első hadjáratáról van szó, már megváltozik a hang: „Rákóczy György hajdui Kassát elfoglalva, 1619. szept. 6 án kegyetlenül meggyilkolják az ott talált két jezsuitát, . . . a *vértunuságban* Szt. Gellért e követőit.” (Magyar Tört. V. köt. 320. old.) Az előbb a prof. lelkészeket, kik hitűkért haltak meg, nem nevezte vértanuknak.

Ilyen és ezekhez hasonló nagyon finom megkülönböztetéseket még idézhetnénk, de ezek nagyon csekély fontosságúak azokhoz az óriási

értékekhez képest, melyeket az új történeti irány napvilágra hozott. Mindezek között legkiválóbb az a munka, melynek harmadik kiadása a múlt évben jelent meg: *Szekfű Gy.: Három nemzedék és ami utána következik.* Budapest, 1934. 508. old.

Mit mond a „Három nemzedék?”

Ez a könyv tulajdonképpen a magyarság jelenkori története Széchenyitől 1918-ig, s most a harmadik kiadásban 1933 ig. Első kiadása 1920 ban, második 1922 ben jelent meg, amely tény már mutatja, hogy itt egy rendkívüli könyvről van szó. Maga a szerző is úgy látja, hogy ez a könyve nagyon különbözik a többi munkájától: mert ez a legszemélyesebb műve, melyet belső szükségből, lelki parancsból írt meg, mindjárt a forradalom utáni időkben. „Úgy éreztem, olvassuk az első kiadás előszavában, hogy munkaerőmet és munkakedvemet fel nem találhatom, míg le nem számolok a hanyatlással, melynek végén ilyen katasztrófát kellett megélnünk, míg szemébe nem nézek azon erőknél, amelyek az egészséges fejlődés sodrából kivették nemzetemet.”

Mint e sorokból is látszik, a könyv egy hanyatló kor történetével foglalkozik, egy olyan kort nevezve így, amelyikről eddigi olvasmányaink alapján az ellenkezőt hittük. És Szekfű végigvezet könyvében mindazokon a jelenségeken, melyek a fényes külső alatt a pusztulás és közelgő katasztrófa biztos előhírnökei voltak. Megrázóbb és tanulságosabb könyvet elképzelni sem lehet; amint olvassuk, látjuk utolsó évszázadi történetünk igazi arcát. A hanyatlás akkor kezdődött, mikor a nemzet elfordult Széchenyi tanításaitól s egy külső divatot vett magára, hogy a szabadelvűség világszerte elterjedt tanait valósítsa meg. Széchenyi evangéliumszerű programja: a lelki megújulás, a magyarság ősi bűneinek levetkezése háttérbe szorult, helyet adva egy olyan politikai és gazdasági programnak, mely minden más népnek hasznára volt, csak épen a magyarnak nem. Emiatt a magyarság politikailag elfecsérelte idejét, gazdasági téren leszegényedett és hátrányba került a zsidó, német és más gazdasági szervezettekkel szemben, kulturális téren pedig ki volt szolgáltatva az idegen tőkét képviselő kapitalizmus sajtójának és az általa terjesztett kozmopolita felületes kulturának. Így a magyar nép igazi kulturális, gazdasági és politikai érdekei háttérbe szorultak s különösen 1870-től, a második és harmadik liberális nemzedék idejében alig szerepeltek a vezető kormányok programjában. Az a pár magyar tehetség, aki mint Tisza István és Ady Endre látták vagy sejtették a közeledő katasztrófa méreteit, tulságosan egyedül voltak ahhoz, hogy lényeges változást idézhettek volna elő a magyarság javára. Így aztán a világháború egészen készületlenül találta a

magát illuziókban ringató országot, mely nem is bírhatta ki a reászakadt megpróbáltatásokat.

... És ami utána következik.

Már ezekből is látszik, mennyire tanulságos olvasmány ez a könyv az erdélyi magyarságnak. De még inkább azzá válik az 1918—1933 közötti fejlődés rajzával, mely a harmadik kiadás végén található. Szerző mintegy 120 oldalon tárgyalja a mai magyarság legfontosabb kérdéseit. Vizsgálja azokat a tényezőket, melyeknek alakulásától függ a jövő: a földréform, a felekezeti feszültség, a zsidóság és kapitalizmus, az egymással szembenálló nemzedékek és a kisebbségi magyarság kérdései. Különösen megragadó rész az, mely a trianoni Magyarország földbirtokviszonyait ismerteti. Hátborzongató adatokkal bizonyítja be, hogy körülbelül mintegy 3 millió dunántúli és tiszai magyar földmunkás van szinte egészen megélhetési lehetőség nélkül, akikkel kapcsolatban lehetetlen „fel nem vetni a magyar faj létének vagy nemlétének problémáját. El kell ismernünk, hogy a mezőgazdasági munkásosztály megmentése nemcsak nagy, de talán egyetlen nagy nemzeti feladatunk”. Továbbiakban kimutatja, hogy egy földreform a legnagyobb politikai szükséglet a mai Magyarországon, mert a mai viszonyok fennmaradása veszélyezteti az egész magyarság jövőjét. Az nem érv, hogy a nagybirtok többet

termel, mint a kisbirtok, mert ez csak bizonyos téren áll; a búzatermelés 67·3%, a rozs 66·1%, tengeri 67·4%, marhaállomány 76·2%, baromfiállomány 92% a kisbirtokokról kerül ki, nem a 6·6 millió kat. holdat kitevő nagybirtokról. Ma, amikor a tulajdon szociális kötelezettségeit már a kath. egyház is hangsúlyozza, akkor „az államnak kötelessége a közjó érdekében ezt az aktív birtokpolitikát megkezdeni.”

E kérdésen kívül különösképen érdekelnek minket a kisebbségi sorsban élő magyarságról és a mai magyar ifjúságról írott sorai. Az előbbi iránt nagyobb szeretetet és támogatást kér az anyaország magyarjaitól, az utóbbiakban pedig némi reményeket lát a magyarság jövő sorsára nézve. A különböző ifjúsági rétegekből a húsz éveseket tartja a legnagyobb ígéretnek, pedig azok, akiket mint ilyeneket sorol fel, mint pl. Németh László és Buday György szegedi csoportja inkább a harminc évesekhez tartoznak. Az az érzésünk, hogy e tekintetben az évtizedenként való felosztás nem egészen találó, mert ahol az ifjúság szervezett egységekben lép fel, ott sohasem az évek száma, hanem a program közös vállalása volt a fontos, az értékek csoportulásán, mint első feltételen túl. A Három nemzedék harmadik kiadását úgy ajánlhatjuk olvasóinknak, mint az utolsó 15 év egyik legtanulságosabb könyvét.

Biró Sándor.

Az erdélyi fiatal magyar végzetek problémái az Erdélyi Fiatalok tükrében.

Az Erdélyi Fiatalok, a romániai új magyar nemzedék folyóirata, mely a múlt esztendőben zárta le ötödik évfolyamát, őszi és téli számában kezdte meg az erdélyi fiatal magyar intelligencia elhelyezkedési kérdéseinek tanulmányozását. Az egyes cikkeket az egyetemről nemrég kikerült végzetek írták, akik az elhelyezkedést a maga szomorú valóságában ismerik és saját tapasztalataikon keresztül látják, hogy a diploma megszerzése ma még nem jelent megélhetést a régi keretek között. Mindegyik cikkíró ismerteti a jelenlegi helyzetet és azokat a lehetőségeket keresi, melyek által a végzetek elhelyezkedhetnek és az erdélyi magyarság megszerzésében hasznos munkát végezhetnek.

Dr. Jancsó Béla cikke vezet be az eszmekört. Kifejti, hogy az 1929. nemzedékében öntudatra ébredt az emberi és magyar sors hivatása. Az Erdélyi Fiatalok megragadta és felmutatta a nemzedék kiszikrázó öntudatát és vállalja a végzett társain keresztül megmutató problémákkal való szembenézést. Ezt kétféle úton akarja elérni: szakmai kérdéseinek részletes feltárásával és feldolgozásával és szakmai tudományos továbbképzésük által.

Dr. Ferenczi Sándor a kisebbségi tanároknak a capacitate vizsgával kapcsolatos problémáit

tárgyalja. A romániai egyetemek tanári szakjain az utóbbi években olyan nagy számban végeztek magyar tanárok, hogy elhelyezkedésük ma már a teljes lehetetlenséggel határos. Ezeknek egy része ideiglenesen el tud helyezkedni a felekezeti iskolákban, mint helyettes tanár, de végleges állást nem kaphatnak a capacitate vizsga miatt, melyen idáig a magyar jelöltek 99 százaléka mindig elbukott. Ez a körülmény komoly veszedelemmel fenyegeti a meglévő kevés számú felekezeti iskolánkat is, mivel a törvény előírja, hogy a párhuzamos osztályok nélkül működő iskolánál legalább hat rendes tanárnak kell lenni. Dr. Ferenczi ismerteti azt az emlékiratot, amelyet a magyar felekezeti iskoláknál alkalmazott fiatal tanárok nyújtottak át egyházi hatóságainak. Kérik az egyházakat, hogy vigyék keresztül az illetékeseknél, hogy a capacitate vizsgát ne alkalmazzák a kisebbségi tanároknak úgy, mint a többségiekre, mivel ez a vizsga — régi végrehajtási utasítása szerint — versenyvizsga az állami iskoláknál megüresedő tanári állások betöltésére. Az egyház terjessze fel a vizsgára jelentkező felekezeti tanárok névsorát a külön a felekezeti iskolai tanárok számára összeállított bizottság elé azzal a kéréssel, hogy azok közül válasszák ki a

megfelelő számú tanárt, akiket alkalmasaknak találnak a felekezeti iskoláknál megüresedő tan-székek betöltésére.

Biczó Gábor a kolozsvári magyar *ügyvéd-jelöltek* néhány kérdését ismertetve, rámutat a magyar közönség gazdasági közönyére. Nem pártolják a magyar ügyvédeket. Ez az oka annak, hogy az egyetemről kikerülő fiatal jogászok nem tudnak maguknak megélhetést találni, akármilyen nagy szellemi vagy anyagi áldozatok árán is szereztek meg diplomájukat.

Dr. Györke Árpád és Gspann Károly a fiatal *orvosnemzedék* helyzetét ismertetik. A beteg-ségélyző pénztárak miatt, amelyek csak a leg-ritkább esetben alkalmaznak magyar orvosokat, a kisebbségi orvosok a legreménytelenebb hely-zetbe kerültek a magángyakorlatnak csaknem a semmivel való egyenlővé tétele által. A fiatal orvosok azonban biztos megélhetést szerezhet-nek maguknak azért, hogy megszerveznék községüket házi orvosi alapon. 150—200 család havi 30 lejes orvosi díjjal 4—5 ezer lejes havi keresetét tudna biztosítani egy orvosnak. Addig is azonban, amíg ezt meg lehetne valósítani, szükség van arra, hogy a fiatal magyar nem-zedék számbavegye magát.

Ifj. Parádi Ferenc cikkében új megélhetési lehetőséget tár fel a gyógyszerészeti törvény helytelen volta miatt elhelyezkedni nem tudó *gyógyszerészek* előtt. Erdély igen kiváló terület-nek bizonyult a gyógyszertermelés terén. Ha a gyógyszerészek tömörülnének ennek kihasználására, a gyógyszeripar megteremtése által biz-tos megélhetést tudnának maguknak biztosítani.

A téli számban dr. Schmidt Béla főorvos az „öreg orvosok“ nevében szól hozzá a dr. Györke és dr. Gspann által az őszi számban felvetett problémákhoz. Szerinte a legfontosabb szempont, hogy az erdélyi fiatal magyar orvos-nemzedék tudatában él az előtte álló sors osz-tályrészének szinte leküzdhetetlen akadályával. A fiatal orvosok előtt a megélhetést csak a magángyakorlat biztosítja, akiket azonban csak a teljes sociometriás felvétel által lehet a kom-pakttömegű magyarság között elhelyezni. Helyes-nek tartja a házi orvosi alapon nyugvó elhelyez-kedési tervet. Megvalósítása csak az Országos Magyar Párton és az egyházakon keresztül tör-ténhetik. Ennek az ügynek minden „öreg“ ma-gyar orvosnak zászlóvivője kell lennie.

Dr. Kiss Árpád a fiatal *jogászok* kérdéseit boncolja tovább. A jogászok egyik legnagyobb problémája, hogy az önálló ügyvédi gyakorlat folytatásához gyűkséges gyakorlatot nem tudják megszerezni, mivel az ügyvédek nem alkalmaz-zák jelöltnék. Szomorúan szögezi le, hogy a fiatal jogásznemzedék nem ismeri alaposan az egyházakkal, intézményekkel, a székely kultur-autonomiával kapcsolatos jogi kérdéseket, mivel az ezeket a kérdéseket ma jól ismerő öregek nem vesznek maguk mellé fiatal jogászokat, hogy őket kioktassák. Az egyházak, a Hangya

hitelszövetkezetek, Erdélyi Gazdasági Egylet jogtanácsosai mellett nincsenek fiatalok. A ma-gyarság nagy tömegeiből élő szövetkezetek, egy-házak, magyar kulturális egyesületek nem támo-gatják a magyar ügyvédeket, hanem ügyeikkel sokkal szivesebben mennek a többségiékhöz. Feltétlenül szükségesnek tartja az erdélyi ma-gyar értelmiség kataszteri felállítását.

Gagy László a pusztuló magyar *tanítóság* helyzetét rajzolja meg a maga sötét képében. „A tanítókérdés kétarcú probléma: szellemi és anyagi“ — írja a cikkíró. — „Az anyagi alap hiánya meglazítja a szellemi életet, viszont a szellemi élet lazasága elértékteleníti az anyagi alap csodálatos lehetőségeit“. Rámutatott a vizsgák és a felekezeti iskolák bezárásával elő-állott helyzetre, a tanítóság mérhetetlen pesszi-mizmusára. Hangoztatja, hogy lélekben, hitben, ruganyosságban, frissességben erős, bátor cse-lekvőkre van szüksége az erdélyi kisebbségi elemi iskoláknak, mert Erdélyt az iskola fogja megmenteni a tanítóság számára. Szükségesnek tartja egy folyóirat létesítését, amely pedagógiai irodalmat nyújtana és vállalná a 19 éves koruk-ban a tanítóképzőkből kikerülő tanítók tovább-képzését. Feltétlenül szükségesnek tartja a peda-gógia megújítását is.

Gyarmathy Árpád a felső *kereskedelmi* iskolát és kereskedelmi iskolát végzetek elhelyezkedési lehetőségeivel foglalkozik. Az ilyen kategóriájú végzetek kevés elhelyezkedési lehetőséget talál-nak az államnál, vagy a magánvállalatoknál. Állítja azonban, hogy ennek ellenére az elhe-lyezkedési lehetőségek jónak mondhatók azok számára, akik azzal a tudattal mennek a keres-kezdemi pályára, hogy a legkisebb poszton is megfelelő tudással, fontos feladatot lehet betöl-teni. A szövetkezeti mozgalomnak nagy szük-sége van képzett szakemberekre. A fogyasztáson kívül megszervezésre vár az értékesítés és ipari termelés, melynek keretén belül egy-egy ezer lelket számláló faluban három szakember meg-élhetést találna.

Dr. Récsey Lajos a *gazdászifjak* problémái-val foglalkozik. Az összes fiatal gazdász vég-zettek biztos megélhetést találnának, ha a 200 holdon felüli földbirtokosok, a tanulatlan béres-gazdák helyett, őket alkalmaznák. Ez által a földbirtokos is jobban járna, mert nem kellene az okleveles gazdáknak sem nagyobb fizetést adni, emellett a birtok szakképzett ember kezé-ben lenne. A néhány hold földdel rendelkező gazdák saját földjükön is megélhetnek. Meg-élhetési lehetőségként ajánlja a gyógynövény-termelést.

A fent elmondottak a cikkeknek csak rövid kivonata. Mindegyikben a magyarság egy-egy vérző sebéét láthatjuk, ugyanakkor az orvosságot is. Igen örvendes jelenség, hogy az 1929. nemzedék ilyen tisztán meglátta problémáit és azok megoldását nem másról várja, hanem saját maga akarja megoldani. *László András.*

Egy templomépítés tanúlságai.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Nemrégiben egy templom, a baczai, építéséről adtak hírt a lapok. A felszentelés fényes keretek közt zajlott le s az ismertetésekben sok szép dicséretet olvashattunk az áldozatkész népről, amely ilyen nehéz viszonyokban is épít.

Mivel ebben az építésben hivatásomnál fogva bizonyos fokig érintve voltam s miután egészen bizonyosra veszem, hogy mindarról, ami ez építés mögött romboldás is volt, hallgattak az ünnepen, tisztelettel kérem Szerkesztő urat, engedje meg, hogy becses lapja hasábjain pár dolgot elmondhassak.

E kérésre két ok is feljogosít. Az egyik az, hogy éppen Szerkesztő úr volt a legelső, aki annak idején, amikor mai munkaköröm gondolata foglalkoztatott, teljes biztatással állott mellém és adott eszmét a kezdő lépésre. A másik pedig az, hogy b. lapjában egyre bátrabb és mélyebbre szántó írásokat olvashatunk Egyházunk minden dolgára vonatkozólag. Mint mindenki a maga munkakörét, én is a magamét elég fontosnak tartom az összesség részei közt. Azért szeretném, ha a „Kiáltó Szó“-ban erre is tér nyílhatna, mint az új egyházi munka bármely más édes gyermekének. Különösen pedig azért, mert ebben a részben *teljesen közvélemény nélkül vagyunk*, aminek káros voltát nem lehet eléggé hangoztatni. És ha nincs közvélemény, teremteni kell!

Azért e sorok megírására korántsem személyi okok, vagy ünneprontási szándék vezettek. Sőt, bár az idevágó gondolataimat még a szentelés hatása alatt jegyeztem le, mégis talán elhagytam volna az egészet, ha újabban nem jutnak hozzám olyan hírek, miszerint az illetékesek írásokkal próbálják bebizonyítani, hogy én a szóban levő templom kérdésében tévedtem. (Tudvalevőleg az új baczai templom egy régi műemléknek az eltüntetése árán épült fel s én ez ellen minden követ megmozgattam.) Mondani sem kell, hogy ez a bizonyítás a velem ellenkezők eljárását van hivatva igazolni. (Ami melleleg ismét csak nekem bizonyíték.) Azzal a meggyőződéssel szemben, amelyet én a régi baczai templomról, többszöri vizsgálat alapján szereztem, hirdethet, bizonyíthat bárki amit akar, ez engemet nem izgat, de viszont az a közszellem, amely ilyen megnyilvánulásokat szül, tovább már igazán nem tűrhető!

Ezért kérem az alábbiak közreadását, azzal, hogy szeretném, ha hozzászólnának többen is, mert tudom, hogy vannak sokan, akik szintén harcolnak e közszellem ellen s a kérdés mindenképpen megérdemli a megvitatást, egyházi, történeti s ami a legfontosabb, a jövő szempontjából is!

A november 21-én felszentelt új baczai templom építése ismét egy pótolhatatlan veszteséggel növelte régebbi káraink már-már előszámlálhatatlan sorát. Egy részben XII—XIII. századbéli becses emlék és dokumentum sírját kellett elébb megásni, hogy ez a szentelés megtörténhessen. A kulturális öntudatlanságnak, mondhatnám érintetlenségnek, ismét egy olyan tanúsága tétetett, hogy szinte egymagában elég ahoz, hogy píruljunk, ha valahol velünk kapcsolatosan kulturfőlényt emlegetnek. Mert ilyenek után már csakis gúnyból tehetik azt.

Mi pusztult el Baczában?

Azon faragott kőköcskékből épített, eredetileg beépített tornyos templomok egyike, amelyek a legelső magyar foglaldsi területeken, az Erdély közepén, északról délre végigvonuló gyepűn belül épültek s amelyekből ma mutatoba is alig akad néhány és teljes eredeti alakjában egy sincs már Egyházunk tulajdonában. A baczai is több építésen ment át s már az első, a XIV. századbéli renoválásból származó szentélye is komoly megbecsülést érdemlő részlete volt. Ez a templom egy

egész vidéknek volt ősi tanuja és keresztlevele, de a meg gondolatlanság előtt, úgy látszik, semmi sem lett volna elég érv a megtartására.

Rövidesen hat éve lesz, hogy a baczai templom megmaradása érdekében akciót kezdtem. Rábészélésekkel, levelezéssel, többszöri kiszállásokkal, ingyenes bővítési tervek adásával. Nem érvén célt, cikkeket írtam (amelyek közül, sajnos, csak egy láthatott napvilágot a Magyar Nép 1931. jan. 31. számában és bár egy hozzászólás is érkezett rá, ez is ellenem való hangulatnak lett az alapja) és az egyházi műemlékbizottsághoz tett jelentéssel kérészkolaltam az ügynek hivatalos utra való terelését. Vállaltam felelőtlen fenyegetéseket is. A templom mégis elpusztult... Miért? Alig hiszem, hogy kapnánk erre őszinte választ.

Tény, hogy e régi templom a mai viszonyokban szűknek bizonyult; egy tágasabb templom kérdése mindenképpen időszerűvé vált. Kérdés: *nem lehetett volna-e az új igényeket, az emlék iránti tisztelettel összehangolni egy praktikus bővítési terv által?* Lehetett volna! De nem kellett! Miért? Őszinte feleletet ne várjunk erre se.

De ha már egészen szét kellett szedni a régit, legalább épült volna helyébe olyan, *amelyik méltó utódja lehetett volna annak stílusban is, szellemben is, és lett volna modern elgondolása, korszerű templom.* Épült helyett egy közönséges lucat-épület, amelyet az utóbbi 150 esztendőben százával építettek szerte az országban s amilyent minden tudatlan kőműves akadályozatlanul építhetett.

Amikor már láttam, hogy a régi menthetetlen, minden erőmet arra összpontosítottam, hogy legalább itt történjen valami szerencsés dolog. És akartam, hogy *minden műrészlet, ami a régiből kikerül, méltó helyet kapjon és a legmodernebb szakteljesítőknek megfelelően avatódjon szerves részévé, művészeti és egyszersmint műzéditisi értékelőjévé az újnak.* De itt is meggyúsult minden kísérletem.

És végül, mint legfájóbb ütést kellett éreznem, hogy *a bontás menetét nem kísérhette szakember szeme s így a tudományosságát esetleg meg sem mondható károkok érhették!* Ez ma egymagában a legsúlyosabb felelősségrevonás alapja kellene legyen minden felelőssel szemben. Legyőzve minden keserűséget, ennek biztosítására is tettem lépéseket. A választ ugyan nem teszem az ablakba, de azt sem bántam. Mindhiába. S ha most utólagos információim alapján látnom kell, hogy a bontás eredményei engemet igazoltak, ezt életem leg-szomorubb elégtételének mondhatom csak.

Álljanak itt röviden ezek az információk: Az egyes épületrészekből a faragott kővek egész tömege került elő. Román stíliú ajtó- ablakkövek, oszlopok, oszlopfők s más rendeltetésű faragványok, amelyek mind a XII—XIII. századra utalnak. Voltak gótikus faragványok és római feliratrészletet őrző is. A falakon festmények voltak. (Freskók után én kutattam, de sikertelenül, és mint utóbb megtudtam, a régi egyházi írásokban is van róluk jegyzés.) A templom területén régi sírok is voltak. Egyes sírok és tömegsír. Lelhelyüket, fekvésüket stb. stb. senki fel nem jegyezte, csontjaikat széthányták. Pedig itt különböző koru és módu temetkezésekről lehetett szó, amiknek módszeres feltárása értékes adalékokat szolgáltatott volna a tudománynak. És mind-egy 1933-ban eshetett meg! A kőfaragványokból ugyan használtak fel néhányat az új templomnál, de elképzelhető, hogy micsoda hozzáértéssel történhetett az is...

En több mint száz erdélyi templom megvizsgálásából szerzett tapasztalataimra építettem a magam véleményét, amelynek helyességét többen is vitatták és fiatalos hévnek, túlzásnak minősítették. A bontás eredményei, mint ezekből látható, az én képzeletemet is

messze felülmúlták s aki még most is próbálja bizonyítani az én tévedésemet, azon még mosolyogni sem érdemes. És ha én midezek után azt mondom, hogy itt súlyos kulturális bűn történt, amely a legteljesebben lerontja az új építésnek erkölcsi értékét, vajjon én vádolok-e vagy a tények? És jogtalan-e ez a vád vagy nem...?

De térjünk most már néhány tanulságra.

Fájdalmasan nincs műveltségbeli öntudatunk. Az 1931. évi Ref. Naptárba írt műemlék-cikkemben ezt írtam többek közt: „Nem lehet és nem hiszem, hogy akadjon református magyar ember, aki megértve a dolgot, akarja, hogy multunk emlékei egyenként pusztulva, egyszer végérvényesen elveszenek. Nem lehet és nem hiszem, hogy legyen közöttünk igaz gondolkozású, őszinte lélek, aki akarná és elősegítené azt a kulturális öngyilkosságot, amit őseink küzdésével, álmaival, verjékével megszerezett, tradíciókat őrző, történiát és művészetet idéző és gyökerezetű s jövődönök erőt adó épületemlékek elenyésztetése jelent...“ Hát most láthatom, hogy ugyancsak kegyetlenül csalódtam, mert ime most is van példa az ellenkezőre és az pedig kétségtelen, hogy e példa létele emberekben múltott. *Református és magyar* embereken mégpedig...

Ez azonban azt is mutatja, hogy *nincs közvéleményünk sem.* Ahol erős és az élet minden vonatkozásában szervesen működő köztudattal találják szemben magukat az egyesek, vagy a kisebb közösségek, ott ilyesmi nem történhetik meg semmiképpen sem. Ott nem lehet azzal érvelni, hogy a „miénk“, vagy hogy „mi fizetünk“... Különbön is: e két felfogás nagyon hamis — hogyha alaposabban vesszük szemügyre. Vajjon a régi templomból mi volt a *mai* baczaiké, például...? Mit tettek annak létrehozásában? *Ez már a múlté volt, ami közös és így emlékei is közösek!* Az csak véletlen dolga, hogy a helyzeti adottságnál fogva órájuk volt bizva annak gondozása. *Vajjon hasonló elv alapján merészelnék-e pl. a dicső széthányt a nátlak levő, egyik legsebbe erdélyi református templomot...? Hogy pedig valaki fizet, az még a legsebélyebb jogcim sem lehet arra, hogy kárt tehessen kulturális közvagyonban!* Vajjon volna olyan pénzkilátás, amiért a katolikusok hajlandók volnának szétrombolni a kolozsvári piactéri templomot...? Ilyesmi csak öntudatlanságban álló népnél eshetik meg. És sajnos, mi nemcsak fájdalmasan, de egyenesen örjítően nem tudjuk, hogy mivel tartozunk multunknak és magunknak...!

Mindenesetre a jövő számára le kell vonnunk azt a tanulságot is, hogy a közösségi elv alapján anyagiakkal is közre kell munkálni az ilyen ügyekben és a beleszólás jogát, a köznek segélyadással is mindenképpen biztosítani kell! Mert utódainknak súlyos számadással tartozunk s rajtunk múlik, hogy ne megvetést, hanem hálát érdemeljünk tőlük.

A szerves öntudat hiányának tudható be az a rebelliskedés is, ami ennek az építésnek kapcsán megnyilatkozott. *Kitér az eklézsia, ha nem engedik azt tennie, amit akar...!* (1) Nem foglalkozom a dolog érdemi részével, csak felteszem a kérdéseket: Lehet-e ilyen revolverezéssel élni keresztény embereknek? Lehet-e így semmibe venni multat, törvényt, előjárásokat...? Az állami műemlék-törvény súlyos pénz-, vagy másfajta büntetéssel és a lebontott emlék eredeti állapotába való visszaállításának költségeivel sújtja a rombolót; szabad-e ilyennek kiténni a fokozatos felelősség alapján az összes egyházi tényezőket...? Ha volna közvéleményünk, öntudatunk, minden ilyen kísérlet megkapná a maga méltó választát. De akkor volna műveltségünk is és ilyen szomorúságokra sor sem kerülhetne.

*

Szükségesnek tartottam elmondani ezeket. *Hangsúlyozom: nem a vádért!* Ezzel már úgy sem segíthetek a baczi dolgon, hanem a tanulságokért. Engem nem vezettek személyi érdekek egyetlen lépésében sem, csak hivatásom célja és a kötelesség, amit vállaltam. Ezért írtam le ezeket is, jól lehet, magamnak bizonyára ismét csak ártottam vele.

És ha valakik érintve érzik magukat, tulajdonítsák a tényeknek. De már itt az ideje, hogy egyszer mégis csak meggondolkozzon minden ember!

És végül legyen szó magamról is.

Amíg hangzottak a szép beszédek és irattak a dicséretet, magam hiúnak bizonyult reményeket tettem és hitemet, akaratomat, munkaerőmet szinte lebirhatatlan keserőségek ásták alá.

Látnom kellett, amiket láttam, elejétől végig és nem volt kellő erőm, hogy utjába álljak az öntudatlanságnak. Már azelőtt is, néhány esetből kifolyólag többször feltettem a kérdést: érdemes-e itt hinni egy munka nagyszerűségében és dolgozni messzibb célokért...? Kinek...? Olykor kezdett paralizálni az a gondolat is, hogy ha másnak nem fáj, nekem miért fájjon az efféle? Van-e szükségem az ilyenekből származó izgalmakra, kellemetlenségekre...? Most, a szenteléssel minderre feltetett a dezavualás koronája is.

Az új bacza templomot az Egyház legfőbb papjaival szenteltették fel... Az nagyon is kézenfekvő volt, hogy a főtiszteletű püspök úr nem utasíthatja vissza, ha hívei hívják az ő ünneptűkhöz. S ha pedig teljesíti ezt az óhajt, nyilvánvalóan csak egy látszat lehet: Hogy én egymagamban oktalanokodtam s egy ember oktalanokodását mégsem lehet egy egész közületre rátkülni. Ennek a szentelésnek formája mindenkinek ezt fogja mondani, akivel szembekerültem e templommal kapcsolatban s én kegyetlen vagyok magamat mélységesen *alulmaradottnak* érezni...

Ez kétségtelenül ügyesen volt megcsinálva, bár az etikai értékéhez lehetne kétség is. De bennem felmerül a kérdés: *Így lehet-e tovább dolgozni!* Mert nyilvánvaló, hogy ebben az alulmaradásban nem én vagyok a fontos — az én személyem mit sem számít — hanem az ügy, amelyet — valamikor úgy hittem, egyéni örömmre is, de ma már látom, inkább sok kellemetlenségemre — vállaltam és én képviselek.

De, Istennek hála, van egy pont, amibe tudok gyökereket eresztetni a munkám iránti hitem számára. És ez az, hogy nemcsak mából áll a világ és egyszer mégiscsak minden a maga érdeme szerint fogja elvenni a kijáró ítéletet...

Debreczeni László.

Szilveszteri emlék.

Emlékezés nevelő-falunra, Erdőszentgyörgyre.

Abban a kis székely faluban, ahol életem embernői létté bomlott, feledhetetlen áldott tradíció szentelt meg szilveszter éjszakáját.

Amikor a világ minden részében a legharsogóbb a zene, legédesebb a pezsgő, legszédítőbb a tánc s úgy folyik a bor, úgy kavargó a mámor méztengere, mintha a kétségbeesett embernek a múlt halálos kísértése s a jövő lesújtó reménytelensége elől csak ez a mámorhullám-sír nyújthatna menedéket, amikor a nagy metropolisokban észveszejtő kacérokodással csalogat a mulató helyek ezer fényes üveg-szeme s kínálja az emésztő gondok, lebirhatatlan szenvedések, halálos kilátástalanság és fásultság „egyetlen nagyszerű orvosát“ a *feledést*, — az én falumban csendes békesség borít be mindent. Ezen az estén üresek és csendesek a kocsmák s még a legmegrögzöttebb „kikapós“ is valami megmagyarázhatatlan meghatódottsággal, szégyenkezve enged a szilveszter éjszaka hatalmának és — otthon ül a családja körében.

Egyszerű kis székely kunyhók apró, huynyorgó mécsceskéi mellett, feleit, csak az „Is-

ten szemei“ a csillagok hintik szelid, áldott fényüket a legtöbbször hó-borította fehér „világ“-ra. Fehér, puha hó, — puha békés csend: — ez az én falum Szilveszter estéjén.

Am 9 óra után megváltozik a kép. *Valahol elindult vatakt . . .* Hallgatólagos, békés beleegyezéssel választott, „vezér“. Gyermekek koromban Személy Pistinek hívták s én ámuló hódolattal csodáitam frissen csengő tenorját, amelylyel a szilveszteri s gyakran a gyülekezeti éneklést is az istenadta tiszta hang erejével és felsőbbségével vezette. Azóta bizonyára deres hajja „István“ leit a „Pisti“ből s Szilveszter éjszakáján már csak emlékek seregei vesznek körül. Kedőes, feledhetetlen, boldog emlékek. Kezében magasra tarva egy különös ládaszerű lámpion. A székely teremtő erő és zseniálítás bizonyossága Isten dicsőségének szolgálatában, mert a külső oldalán evangéliumi idézetek és áldások rbgynak tűzbetűkből. Azt hiszem kevés vezére volt a világtörténelemnek, aki olyan tünevényes gyorsasággal tudott volna sereget gyűjteni, mint a mi szilveszteri „vezér“-ünk. Alighogy megcsendül ajkán az első szélelkapta zsolttár foszlány, itt is ott is kapuk nyílnak, gyermekek, ifjak, férfiak, asszonyok — megannyi fekele titok a fehér éjszakában — indulnak, csatlakoznak a menethez. Néhány perc alatt egész embertömeg ajkán, lelkén keresztül zúg a crescendós vihar, a siró zsolttár dallam: „Te benned bízunk eleitől fogva“, hogy megremeg a szived, imára borul a leked! *Be más ez a szimfónia, mint a nagyváros harsogó dzsesszzenéje, bódító cigány muzsikája, puffogó dobok, harsogó klarinétok és sívító saxofonok lár-mája. Be más . . . be más . . . Mennyivel tisztább, bensőségesebb, igazabb!* Így járják be az egész falut. Pontos, évtizedes, jól bevált terv szerint. Így járták a dédnagyapák, nagyapák, apák is és így fogják járni a fiak, unokák és úkunokák . . .

Éjfélre — csengő harang jelzi az éjfélt — a templom elé érnek. Fáklyák és viharlámpák fénye mellett úgy megtelik emberekkel, gyermekekkel, ifjakkal és öregekkel a hatszázados templom, hogy mozdulni sem lehet. Megzendül az orgona, száll az ének, szárnyal az imádság, hull az ige áldása és alázatosan leborulnak a lelkek.

Sok megható dolgot láttam életemben. Résztvettem háboruban elesett s hazahozott katona második temetésén; állottam nyolc gyermeket hátrahagyott anya ravatalánál; egyetlen gyermek koporsója felett hirdettem ígét; láttam munkanélküliek és állásukból kitétt tisztviselők könnyeit; hallottam anyagilag teljesen megsemmisült, volt milliomosok panaszait, de ennyi ragyogó könnyet, ilyen a lélek alapjáig való megrendülést, kibeszélhetetlen meghatódást nem láttam és nem éreztem soha.

Sokáig, nagyon sokáig kerestem az okát, míg rájöttem, hogy ez az elmúlt idő, elmúlt

élet és világ sötét holttetemét temető, de az örökkévalóság fényébe belemerengő ember meghatódottsága. A testben elmuló, de lelkében örökéletű ember hála könnye. A mulandóság és örökkévalóság nagy találkozásának életeket átható és uraló hangulata. Mert abban a kicsiny templomban Szilveszter éjszakáján összelelkezik a múlt és a jövő, a mulandóság és örökkévalóság Alázatos szívek hitében, imájában élő redlis Egységgé válik az Alfa és az Omega, a Kezdet és a Vég besugározza a szíveket az Első és Utolsó — az Istenfia dicsősége.

Szilveszter éjszakán, mikor nálunk ragyogtak a kacér „üveg-szemek“, dzsezz és cigányzene, pohárszengés, kurjongatás, öröm és mámor ringatta a feledésre szomjasakat s a tiz mázsás bochumi harang hangja szárnysegetten hullott alá, mert nem tudott megbirkózni a föld zajával, a városi templom törességében és csendjében emlékeztem rólad én kicsi székely falum. És háldt adtam az indításért, hogy én „azóta“ minden szilveszteri éjfélt templomban töltök. Kifelé és teszi szerint egyedül. De lélekben egy egész gyülekezettel: az én falum gyülekezetével. Együtt könnyezünk és örülünk, együtt énekelünk és imádkozunk és együtt borulunk le az Első és Utolsó előtt, aki tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.

*

Boldog, boldog falu, ahol Szilveszter éjjelén az „Isten szemei“ világltnak, zsolttárok himnusz, alázatos szívek szimfóniája zúg! Boldog nép, akinek az elmúlt éjszakáján Krisztussal van találkozója, mert Vele kezdhet újszentdőt — új élelet!

(Déva.)

ERCSE MIKLÓS.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

A Szénior Osztály jelentősége.

Igen sokan azt mondják, hogy a Sz. O.-nak nincs semmi jelentősége, fontossága. Ha azonban mélyebben átgondoljuk a Sz. O. szerepét, láthatjuk, hogy az egyházi életünk megújításában és annak jövőbeli kialakítására mily nagy fontossággal bír. Itt Romániában az IKE nem fejlődhetik, erősödhetik Sz. O. nélkül. A Sz. O. kell az IKE támasztéka, elővédje, irányítója, vezetője legyen. Nem minden országban van létjogosultsága a Sz. O.-nak. Sajnos itt minálunk elengedhetetlen. Mert itt nálunk a hivatalos egyház legtöbb helyen csak tudomást vesz az IKE-ről, hogy létezik és legfennebb egy-egy rendelettel szabályoz kérdéseket. Ez pedig nem legendó.

Valahonnan kell vegye az IKE a táplálékot, életet, napi gondoskodását. Külföldről nem lehet; mások a körülmények. Magunkra vagyunk utalva. Egy csoport kell a kezébe vegye az irányítást és ez a Sz. O. kell legyen! Ez kell irányítsa, vezesse. Könyveket szerkeszzen, kladjon, vezetőket képezzen, lapokat kiadjon,

konferenciákat rendezzen és mindezekhez pénzt teremtsen elő. Természetesen igen nehéz máriól-holnapra ezt csoportot kiépíteni, annál is inkább, mert az egész IKE fogalom és az egész gyakorlati keresztyén élet nagyon ismeretlen és távol való.

Majd pár év múlva, amikor az IKE-ből kinőtt ifjak lesznek a Sz. O. tagjai, megváltozik a helyzet, mert ők már megtapasztalták a hiányosságokat és szükségleteket és aszerint fognak dolgozni, amikor is meglátszik majd a Sz. O. jelentősége.

Az IKE jelentőségéről talán nem is kellene írni, csak megjegyezni kívánom, hogy a legutóbbi idők eseményei mutatják, hogy mennyire szükséges az IKE. Számtalan esetet hallunk, hogy az iskolákban a vallás-oktatás mennyire hiányos. Sok helyt heti egy óra és akkor sem kapnak tantermet. Továbbá sok esetben Istenisztelet vagy vallásórák ideje alatt mozi vagy egyéb látványosságra rendelik az ifjúságot. Épp ezért az iskolán kívüli vallásos oktatást, hiterősítést kell biztosítsuk. Sajnos igen sok IKE nem áll még a hivatása magaslatán és ennek igen sok esetben ez az oka, hogy a Sz. O. nem adott kellő utasítást.

Fő! tehát Sz. O. Testvérek Isten országának munkálására, az Evangélium terjesztésére, Krisztus Urunk legyen a vezérünk, a vezényszavunk magyar legyen!

Torda.

Horváth György.

Az IKE szénior osztály feladata?

Egy paradoxonnal kezdem: A széniorok ne legyenek széniorok! Nagyon komolyan, egész a rezignáltság komolyan vettük címünket s egész beleöregedtünk osztályminősítésünkbe. Pedig ha jól emlékszem, a csombordí, földvári stb. konferencián „30 éven aluli” széniorokat is láttam, s bár okunk bőven lenne rá, hogy az idők járásának tankja egy év alatt több barázdát is szántson az ábrázatunkon, de talán azóta a 30 évesek nem lettek magamformájú 50 egynehányasak?

Hogy olyan lassan indul az Sz. O. munka? annak úgy gondolom, nem az az oka, hogy nem tudjuk mit kellene csinálni!

Hisz feladat annyi van, olyan sok okos, szükséges dolgot olvastunk csak e lap hasábjain is róla, hogy sürgősségükkel, nagyságukkal, súlyukkal egészen megfekszi a lelkünket.

Nem mertünk, nem tudunk megmozdulni, elindulni (bezzeg a bethlemi pásztrok, hogy neki lódultak!), mert hiányzik belőlünk az erős hit, ez a csodás lendítő erő, mely megedzi az akaratot s új tettekre lendít előre.

Új esztendő! Kezdtünk. Hogy tehetjük eredményessé új kezdeszünket? Úgy, ha előttünk áll a maga teljes világosságában a tetté vált szózat: „Kezdetben vala az Ige...”

Kedves Szénior társam! Ha minden munkád kezdése előtt teljes lelkeddel elmélyülsz az Igékben, tapasztalatból állítom neked, hogy aznap nem fogsz tűnődni mit kezdjek, hol kezdjem, hanem egyszerre frissen, erősen, bizakodóan kezdedbe veszed — horrendum dictu! — még az Sz. O. ügyét is s oda adod neki: magadat!

Izzó igék repülnek ajkadról a bibliakörben, az atyafiak szeme kigyul prédikációd alatt, egy szavadra 10—20 ifjad rendel meg a Református ifjúságot s a legközelebbi konferenciát alig várod, hogy ott a falud élén megjelenhessél.

Incipiatur vita vera, beata, probaque! N. Ö.

Miben látom az IKE Szénior-Osztályának jelentőségét és feladatát?

A kérdés feltevéséből világos, hogy olyan feladat után kérdezősködünk, amely ennek az egyesületnek az egyház nagy munkájában különös munkakört és így létjogosultságot biztosít, de kitűnik a kérdésből az is, hogy a Sz. O. ezt a sajátos feladatot még nem találta meg. Eddigi tevékenysége ugyanis — minden értékes volta mellett — az alkalmiság és egyéni ötletek jellegét hordozza magán, s mint ilyen vagy a hamu alatt maradt, vagy pedig más közösség munkakörébe csuszott át. Ez a programtalanság magyarázza meg sok volt

buzgó IKE-tag későbbi idegenkedését, vagy semleges-ségét a Sz. O.-al szemben, mert ez a szervezet, különösen kezdeti stádiumában, csak az egyesületesdi-játék és a különködés jellemvonásait tudta kifejle mutatni. A Sz. O. életfeladatát tehát, hogy akkor, amidőn megfelelő tagjai által készséggel ajánlja fel a maga szolgálatait az egyház minden munkadérogatának (lelkész-, tanár-, tanító-értekezlet, férfi-szövetség, ifjúsági munka, külmiszió, keresztyén irodalom stb.), olyan külön feladatot is vállal, amely jelentőségénél fogva nemcsak létjogosultságát, hanem terjeszkedési lehetőségét is biztosítja. Ilyen feladat talán több is lehet. Én ezidőszert csak egyet látok, amely a Sz. O.-t alkotó tagok minőségéből (lelkészek és az IKE közösségében felnőtt intellektuelek) önként következnek. Tűzze ki az IKESZÖ külön feladatául, hogy a hivatatos papság és az intellektuelekből, majd iparosokból, kereskedőkből és földművelekből önként felajánlkozó világi papság között olyan evangéliumi barátságot épít és tart ébren, amely a maga tartalmát minden egyéni foglalkozásban és munkamezőn az evangélium szolgálatában és az anyaszentegyház építésében éli ki. (Szerény példálul ajánlom a Ref. Diakleányszövetség testvéri munkaközösségét.) Ez a feladat sajátos, evangéliumi és örök feladatát is.

Sepsiszentkirály.

Kovács Sándor

A Sz. O.-nak feladata elsősorban abban áll, hogy a baráti és testvéri közösséget továbbra is megtartsa az IKE végzett és szétszórta élő tagjai között és mint egy megszervezett lelki közösség tagjainak irányítója legyen. E feladat igazi betöltése adja meg jelentőségét is, azaz az így megszervezett széniorok tudnak igazán az ifjúsági keresztyén munka irányítói, támogatói és előharcosai lenni. Minél jobban betölti feladatát, annál nagyobb lesz jelentősége, mert tagjain keresztül mind nagyobb és nagyobb kört fog át.

Bardó Béla.

Irodalom és Művészet

Az IKE munka alapjai.

(VEZETŐKÖNYV.)

„Segédkönyvek az ifjúsági munkához” c. sorozat 1. száma. Szerkesztette LASZLÓ DEZSŐ. Ifj. Erd. kiadása, Cluj—Kvár, 1934. 8° 127 oldal.

Öszinte örömmel üdvözljük megjelenése alkalmával ezt az IKE munkában régóta nélkülözött könyvet. Ime, az egyes csoportok által igazán kicsiny mértékben segített IKE központ kinyújtotta segítő kezét az élni, a dolgozni akaró csoportok és vezetők felé. Erre a gesztusra nem lehet más feleletünk, mint a kinyújtott kéz melletti elfogadása!

Ez a könyv, tartalmát nézve, általában négy nagyobb részre osztható: Az első, mondhatni a könyv fele — nagyon helyesen! — az ifjúsági munkák történetét adja a tömörített, ügyes összefoglalásban, még pedig az I. rész „Az ifjúsági ker. munkák külföldön” főcím alatt Az Ifj. Ker. Egyesületekről, majd a Ker. Világdiákszövetségről tájékoztat. A II. részben az Ifjúsági Keresztyén munkánk haladása 1921—1933. címen, egyházunkban 1921-ben megindult IKE munkát, annak küzdelmeit, fejlődését, áldásait és statisztikai adatait kapjuk, egy gazdag anyagot, mely „ebben a feldolgozásban a magyarnyelvű irodalomban egészen új” s melyet a hivatott toltu ifjúsági vezetőmunkás, László Dezső ajándékozott a könyv által munkatársainak. A III. részben „Az erdélyi IKE szövetség alaprajzát találjuk. Z. Nagy Bélától, gondosan összeállított statisztikai adatokkal s a különböző IKE tagozatok legsürgösebb teendőire való rámutatással. A IV. r. a Királyhágó-melléki IKE munkát ismerteti nagyon röviden.

A könyv mázodik felében az V. rész, Az IKE munka alapelveit: Dr. Imre Lajos tömör, de a kérdés lényegét teljesen tartalmazó pár oldalos cikke tárja elénk; annak a kihangsúlyozásával, hogy „az alapelvek részletezése a könyv végén felsorolt irodalomban található.”

Harmadik fele a könyvnek: a módszerről szól. És

pedig a IV. r.-ben Horváth Jenő tanulmánya ismertet az IKE munka módszerét hat pontban foglalva össze. A VII—X. részek rövid, de igazán minden tekintetben mintaszerű „példatár” adnak, mely talán lehetett volna bővebb is! Nevezetesen A bibliára cím alatt, — igazán helyesen — a leggyakorlatibb szempontból M. Nagy Ottó két biblia óra lefolyásának mikéntjét adja pontosan. A VIII. részt Bedő Béla írta: Önképzőköri munka (értelmi nevelés) címen. Megmutatja „példának okáért”, hogy egy hístóriát (v. szépirodalmi kérdés) a kiadott vezérfonatok alapján „miképen adható elő szerves feldolgozásban”. Majd az első segélynyújtásról kapunk rövid útmutatást. A IX. és X. részeket Pálffy Károly készítette. Egyik a testnevelésről, mint az IKE munka el nem hanyagolható ágáról szól, míg a másik nagyon ügyesen (gondolom többek tetszésére!) Egy vidám össze-
jövétel programját adja különös tekintettel a falusi IKE csoportokra.

A könyv utolsó felében a XI. rész Az Erdélyi Ref. Egyházkerület Ifj. Ker. Egyesületi Szövetségének Ügyrendjét tartalmazza. A „Független”-ben az IKE munka naplára akarja emlékeztetni a vezetőket és tagokat egyaránt, a komoly kötelességteljesítés pontos dátumaira. Végül „Az IKE vezetésében és megbeszélési anyagának kidolgozásában okvetlenül szükséges, a mostani körülmények között könnyen beszerezhető könyvek és lapok jegyzéke” található.

A technikailag is szépen elkészített mű az IKE munka összes kérdéseit rövid, könnyen áttekinthető és használható formában tárja az olvasó elé. Címe s a fent említett vezérmunkások, mint szerzők jól ismert neve eddigi fáradhatatlan és felbecsilhetetlen értékű munkásságuk teljesen feleslegessé teszik a könyv részünkről jövő minden dicsérgetését és teljes garanciát nyújtanak mindnyájunk számára a könyv értékéről, nélkülözhetetlen voltáról. Szerzőknek köszönjük szíves, nemcsak házagpótló, hanem úgy az erd. ref., mint az általános ilyen irányu magyar irodalomnak és egyházunknak nagy nyereséget jelentő munkájukat. Meggyőződésünk és szívünk egész melegével ajánljuk a könyv megszerzését és használatát nemcsak lelkipásztor, tanító, vezető, hanem az ifjúság kérdéseivel foglalkozó, rokonszenvező minden idősebb és ifjabb férfi és nőtestvérünknek. Kapható az Ifj. Erdélyi Iratkeresésében (Cluj-Kolozsvár, Cal. Vict. 38.) 18 leírt. Mózes András.

A szentgericei ref. egyház története.

CSEKME ADÁM lelkész írta. Maros-Vásárhely, „Pax”-nyomda, 1934. 8. r. 30 l. Ára 20 lel.

Több, mint egy évtizede annak, hogy az Ig. tanács az egyházközségek történetének megírását elrendelte. Bár a lelkészek közül sokan munkához láttak már azóta, mégis alig egy-kettő volt abban a helyzetben, hogy e téren kifejtett munkája eredményeit nyomdafesték alá bocsáthassa. Pedig nem lelcicsinylendő feladatunk ez. Kettős haszna van az ilyen természetű munkának. Az egyik az, hogy otthon a gyülekezetben termi meg áldásos gyümölcset az egyháztagok és ifjúság kezébe adott történetje a gyülekezetnek, mint az építő munka egyik jó eszköze, a másik a többi gyülekezetek felé gyújtott világosság, tudtuladása annak ime mi is élünk, Isten minket is sok megpróbáltatáson mentett át, testvéretek vagyunk, igaz eddig nem ismertük egymást, de közös az akaratumk, fogjunk kezét s örvendezünk ebben az egymásratalálásban. Ne gondoljuk, hogy egyik gyülekezetet nem érdekli a másiknak a sorsa, múltja és jövője. Jaj lenne, ha nem így lenne. Ezért szívünk legteljesebb örömevel köszönjük Csekme Adám lelkész-testvérünk fenti, szabatosan, világosan megírt tudománys munkáját. Egyházközsége 258 éves történetét 7 fejezetben tárgyalja: 1. Beszélő lelkek, 2. Szentgerice község, 3. A református egyház keletkezése, 4. Az egyház megerősödése, 5. Belső emberek, 6. Imádkozó élet és megmaradás népe címek alatt. Az egész füzeten végigvonul az a nagy szeretet és odaadás, amellyel tárgyával foglalkozott s ami nélkül ilyen természetű munkát nem is lehet írni.

Kár, hogy értékes füzetéből hiányoznak azok a képek, amelyek az ilyen kiadványok becsét nagyban növelik.

A könyv szer. öné kapható, nagy szolgálatot végeznénk megvásárlásával. Ady László.

ANTAL GÉZA Súlyos csapás érte a magyarországi dunántúli református egyházat és a magyar társadalmat. Felsőgelléri Antal Géza dunántúli református püspök, felsőházi tag, volt országgyűlési képviselő 69 éves korában hosszú betegség után Pápán meghalt. Cukorbetegségben és felhervérülésben szenvedett. A múlt hét végén urémiával súlyosbodott állapota s vasárnap éjjelkor kiszenvedett.

Az elhunyt püspök 1866 március 17-én született Tatán. A család öse, Antal Ambrus, 1662-ben kapott nemességét, édesatyja, Antal Lajos, ügyvéd volt Pápán. Két fivére közül az idősebbik, Lajos, tatai esperes, már régebben meghalt, nővérei: Berta és Irén, szintén pap családdal jutottak rokonságba. Antal Géza Tatán és Pápán végezte középiskoláit theologiai tanulmányait pedig Pápán kezdte meg. Mint diák, sokat dolgozott az ifjúsági képzőtársulatban, amelynek valamikor Petőfi és Jókai is tagjai voltak. 1885-ben stipendiummal az utrechti egyetemre ment, ahol három évet töltött. A nyári szemeszterekben gyakran meglátogatta a thübingeni, heidelbergi és berlini egyetemeket és több európai hírű tudóssal jutott intim ismeretségbe. 1905-ben és 1906-ban a református konvent megbízásából hosszabb tanulmányutat tett az Északamerikai Egyesült Államokban és az ottani magyarság helyzetéről és a kivándorlás kérdéséről könyvet írt. 1910-ben Pápa városa országgyűlési képviselővé választotta. A háború alatt kizárólag humanitárius ügyeknek szentelte munkásságát és az összeomlás után visszavonult a közéletből.

A kommun alatt tüszként fogságba hurcolták. Az egész nemzet osztatlan hátját érdemelte ki azzal a propagandatevékenységgel, amelyet 1919 végén Hollandiában folytatott a magyarság érdekében.

Koporsóját a pápai református templomban ravalatozták fel és mellette a cserkészek és papnövendékek állottak díszőrséget. A templomban Medgyaszay Vince püspökheteyettes imádkozott, azután Ravasz László református püspök mondott búcsúbeszédet.

A budapesti és a budapestkörnyéki református lelkészek, tanárok, vallásánárok és tanítók küldöttségben jelentek meg Ravasz László dunamelléki református püspök előtt, hogy újví jókivánságait kifejezzék. Az üdvözlőbeszédet Szabó Imre esperes mondta. Ravasz püspök válaszában hangsúlyozta, hogy Krisztus egyháza ma egzisztenciájában van megtámadva és sokszor halált jelent az, ha valaki hű hozzá. Dél-Amerikában, Mexikóban, Spanyolországban Krisztus királysága veszélyben van. A keresztyén anyaszentegyházak — mondotta a püspök — mindig abból származott a baja, hogy a lélek kevesebb lett benne és ez szülte szükségképpen a több-hatalom igényét, az emberi előnyök, rangok, lát-szatok kergetését, az egyház munkásainak bérharcát, a nyugtalanságot, gyávaságot, a panaszt. — Az új évben — fejezte be beszédét Ravasz László — legyen több a lelkünk. A budapesti református theologiai akadémia tanári kara is tisztelgett Ravasz püspök előtt Sebestyén Jenő igazgató vezetésével. — Az új év alkalmából a győri evangélikus egyház küldöttségben kereste fel elnök-lelkészét, Kapy Béla dunántúli evangélikus püspököt, aki Höfer Vilmos polgármesterhelyettes, egyházi felügyelő, üdvözlésére adott válaszában az egyház és a hitetlen világ nagy küzdelméről beszélt. — Küldöttségben keresték fel a hivek Raffay Sándor evangélikus püspököt és Tomcsányi Vilmos Pál nyugalmazott miniszter, a pesti evangélikus magyar egyház felügyelője köszöntötte Raffay püspököt, aki válaszában mindenképp előtt kegyelettel emlékezett meg Antal Géza református püspök elhunytáról, majd az egyház aktuális kérdéseivel foglalkozott és megokolta, hogy miért volt szükséges az istentiszteleti formákat megújítani, végül a szerinte mindinkább kibontakozó német egyházi megújulás példáját állította hivei elé. Az evangélikus lelkésznek is deputációban keresték fel az új év küszöbén elnökszónyukat, Raffay Sándornét, kit Kemény Lajosné üdvözölt.